

Η διαχρονικότητα της σαπίλας

«Ρωμέικο φαγοπότι» του Γεώργιου Σουρή από το Θέατρο Σκάλα

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ πολιτισμός πηγάζει από τον Όμηρο. Ο Όμηρος δημιούργησε πλειάδα εθνικών τύπων που πολλαπλασιάστηκαν στην ελληνική και παγκόσμια λογοτεχνία λόγω περιεκτικότητας και λόγω επανάληψης τυπολογικών συνθηκών που συνεχίζουν να προκαλούν την πολλοστή αναγέννηση των ίδιων αυτών τύπων. Εκτός από τον πολυμήχανο ταξιδιάρη Οδυσσέα, αλαζονικού ηγεμόνα Αγαμέμνονα, ανιδιοτελή πατριώτη Έκτορα, ο Όμηρος δημιούργησε τον Θερσίτη, τον ταπεινής καταγωγής και θέσης προκλητικό, επιθετικό, θρασύ και ατρόμητο Θερσίτη, που τόλμησε να ρίξει κατηγορίες στα μούτρα των Ελλήνων αρχόντων. Ο (προσωπικός μου ήρωας) Θερσίτης αποτελεί λειτουργικό αρχέτυπο που έχει αναπαραχθεί στην ελληνική πραγματικότητα αρκετές φορές όχι ως προϊόν μυθοπλασίας, αλλά ως λογοτέχνες-δημιουργοί. Τέτοιες μετενσαρκώσεις του Θερσίτη ήταν ο Αριστοφάνης, ο Γεώργιος Σουρής, ο Μποστ.

Άρχισα το σημείωμά μου σε ύφος «Η Ελλάς από αρχαιολόγων χρόνων», κάτι που ο Σουρής και ο Μποστ θα κορόιδευαν με την όρεξή τους. Ήθελα να εκφράσω τον απέραντο θαυμασμό μου στους θερόσιτες όλων των εποχών που μετά μανίας μαστίγωναν με τη γλώσσα τους, με την πέννα τους, τα σαθρά των κοινωνιών τους, ανεξαρτίτως επιπέδου στο οποίο είχε φτάσει η σαπίλα. Τη λέξη «διαχρονικότητα» την έχουμε κάνει κουρέλι από την πολλή χρήση, αλλά μιλώντας για σαπίλα πώς να μη μιλήσεις για διαχρονικότητα; Πώς να μην εντυπωσιαστείς με την ομοιότητα των στόχων στους οποίους επιτίθετο ο Σουρής στο δεύτερο μισό του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα με τα σημερινά γνωρίσματα του πολιτικού και κοινωνικού ελληνικού χώρου; Πώς να μην εκτιμήσεις την απόλυτη, σχεδόν μανιόδη σατιρική ορμή του Σουρή; Αυτή η ομοιότητα καταστάσεων και αυτή η δύναμη της σατιρικής επίθεσης συγκίνησε την υπογράφουσα τη θεατρική διασκευή των κειμένων του Σουρή Ειρήνη Κουτσαύτη, αυτά τα ίδια προσόντα φάνηκαν αρκετά στον καλλιτεχνικό διευθυντή του Θεάτρου Σκάλα Ανδρέα Μελέκη και στο σκηνοθέτη Χρίστο Ζάνο για να επιλεγεί το «Ρωμέικο φαγοπότι» ως πρώτη φετινή παραγωγή.

Πιο πάνω βάλαμε τον Σουρή μεταξύ δύο θεατρικών μεγαθηρίων. Αλλά η θεατρικότητα δεν ήταν μέσα στα προσόντα του. Όσο και να άρεσαν στο Χρίστο Ζάνο η τόλη και η φύση του χιούμορ του Σουρή, όσο και να υπολόγιζε στη θεματολογική ομοιότητα με τα σημερινά δεδομένα και στην αναγνωρισιμότητα των σατιριζόμενων τύπων, η έλλειψη θεατρικότητας ήταν πρόβλημα προς άμεση αντιμετώπιση. Η ανάγκη τεχνητού εμβολισμού με θεατρικότητα του υλικού που είχε στα χέρια του, ώθησε το σκηνοθέτη να εφαρμόσει σειρά από μέτρα σκηνικής ζωογονοποίησης του δρώμενου.

Το πρώτο απ' αυτά είναι η ενεργός παρουσία στη σκηνή του μουσικού (και συνθέτη της μουσικής της παράστασης) Γιώργου Γεωργίου που με το βιολί και το κλαρίνο σχολιάζει τη γύρω του δράση, συνοδεύει τα τραγούδια και, ενισχυμένος από τη Δέσποινα Κυριάκου και το τουμπελέκι της, προσπαθεί να προσδώσει το στοιχείο του παιχνιδιού που θα μετριάσει τη θεατρική αφέλεια του υλικού. Ο Χρίστος Ζάνος έχει εμπιστοσύνη στο συγκεκριμένο μέσο, μια και έχει χρησιμοποιήσει την εμπλοκή μουσικού στη δράση σε τρεις πρόσφατες παραστάσεις του.

Το δεύτερο, σχετικό με το πρώτο, μέσο θεατρικού εμπλουτισμού εντοπίζεται στην ένταξη στη δράση τραγουδιών βασισμένων στους στίχους του Σουρή. Η τραγουδιστή έναρξη και το φινάλε με όλο το θιάσο στη σκηνή, οι άριες, τα ντουέτα και τα τρίο στην προσπάθειά τους να αναπληρώσουν τα κενά θεατρικότητας, μερικές φορές δίνουν αντίθετο αποτέλεσμα υπογραμμίζοντας την περιορισμένη ικανότητα του υλικού να γεμίσει την παράσταση.

Το τρίτο μέσο είναι... έμμεσο. Εννοώ την εικαστική αναφορά στον Μποστ στο σκηνικό φόντο της Μαρίζας Παρτζίλη. Έντονη μποστική επίδραση έφερε και η όψη του δημαρχικού ζεύγους από το μονόπρακτο «Η περι-

φέρεια» (Ανδρέας Μελέκης, Ιωάννα Καμμένου-Σιαφκάλη). Όμως στην σκηνοθετική προσπάθεια της περαιτέρω «μποστοποίησης» της παράστασης αντιστέκεται το ίδιο το υλικό, μάλλον εξαιτίας της διαφορετικής φύσης του χιούμορ των δύο συγγραφέων. Το παιχνίδι των στιλιστικών μετατοπίσεων του Μποστ δεν έχει σχέση με τη σατιρική ευθύτητα του Σουρή, παρότι προηγουμένως τους βάλαμε δίπλα ως φορείς τολμηρής κοινωνικής στάσης.

Και το τέταρτο μέσο είναι, βέβαια, η σκηνοθετική δουλειά με τους ηθοποιούς που στόχευε στην προβολή της κωμικής λεπτομέρειας, στην εκμετάλλευση κάθε κωμικής αφορμής που έδινε ο λόγος του συγγραφέα. Πιστεύω ότι το καλύτερο αποτέλεσμα έδωσε η συνεργασία του σκηνοθέτη με τον Σοφοκλή Κασκαούνια, ο οποίος ευθύνεται για τις περισσότερες ποιητικές κωμικές στιγμές της παράστασης. Ωραία φιγούρα δημιούργησε η Ιωάννα Καμμένου-Σιαφκάλη.

Θεατρική σύνθεση: Ειρήνη Φ. Κουτσαύτη
Σκηνοθεσία: Χρίστος Ζάνος
Σκηνικά-Κοστούμια: Μαρίζα Παρτζίλη
Μουσική-Ζωντανή εκτέλεση: Γιώργος Γεωργίου

Παίζουν: Χάρης Ευριπίδου, Σοφοκλής Κασκαούνιας, Ιωάννα Πολυνείκη, Δέσποινα Κυριάκου, Ανδρέας Μελέκης, Ιωάννα Καμμένου-Σιαφκάλη, Μόνικα Μελέκη, Φοίβος Γεωργιάδης.

Θέατρο
ΤΗΣ ΝΟΝΑΣ ΜΟΛΕΣΚΗ